

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjajkért kapják.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek,
mint az előfizetési pénzek a „Közmuvelő-
dés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a
várba küldendők.

Mindentudás és Nemtudás.

Beszélgetés a nagy világrendről.

Irtja: **Radányi József.**

(Folyt.)

N. A valószínűség, ha még oly nagy is, nem bizonyosság. A valószínűség-számítással a csillagászok már többször felsültek. Ilyen volt például a Hold futásának gyorsabbulása (acceleratio). Erről *Laplace* azt mondta: Fel lehet tenni több ezeret is ellen, hogy a Hold futásának gyorsabbulása tény. Ő ennek okát is feltalálta a Földpálya excentricitásának változásaiban. S ime támadt egy *Delanay*, ki 1865-ben ama híres csillagásznak a kétségbevonhatlanság tekintélyével felruházott számítását teljes virtuozitással egyszerre megdönté, mondván: „Ti derék csillagászok! A Hold sem gyorsabban, sem lassabban nem halad, mint azelőtt. Csak azért látszik előttetek úgy, mert az órátok késik, az ős-óra járása lassodik apránként. A Hold haladásának gyorsulása *nem valóság*, hanem csak látszat, mert nem a Hold haladásának gyorsasága növekedik, hanem a Földnek saját tengelye körüli forgása lassodik folytonosan; minek oka a dagály-hullámokban keresendő, melyeknek feltornyosulása hat zavarólag a Föld forgására.”

Szintén *Laplace* volt az, ki a valószínűség-számítást egy más igen fontos tárgyra alkalmazta. Mily szerencsével? Elmondom röviden a történetet, ítélj meg. Azon régóta észlelt nevezetes jelenség, miszerint az összes bolygók a Nap körül és a holdok saját bolygóik körül nyugotról keletfelé mozognak, továbbá hogy a tengelyforgások is ugyanily iránynak és e mellett a bolygó pályák, majdnem mindannyian, a Nap-egyenlítő közelében fekszenek, sokáig, minden kétely nélkül, a merő véletlen esetek közé számítottak, mivel másképp megfejtendő nem volt. De *Laplace* elővette a valószínűség-számítást, ezen akkoron új analysisist, s így szólt: Több millióban fogadhatni egy ellen, hogy ezen jelenség a vak esetnek nem tulajdonítható.

Mire azután a kérdéses jelenség tulajdonképeni okát ki-nyomozván, bolygórendszerünk eredetének szép és elmés, általánosan ismert, magyarázatát feltalálta. Nos, halljuk mit mondanak mások ezen híres föltedezésről? *Reclus*: „Tény, hogy *Laplace föltévesei* a bolygópályák sem elliptikus alakját, sem tengelyök lehajlását nem magyarázzák ki, sőt Uranus holdjainak visszas irányu mozgása által épen megcsáfoltaknak látszanak.”

Flammarion: „Következtetnünk lehet, hogy a Nap az uráni égen nem oly látszólagos mozgást végez, mint nálunk, hanem fordítottat, nyugotról kelet felé. Szinte el lehetne mondani, hogy *visszas világ*.”

Neptun bolygónak egyetlen — eddig ismert — holdjáról pedig így szól: „Figyelemre méltó körülmény, hogy e hold mozgása *visszafelé* tart, mint az Uránus holdjainál is láttuk.”

Midőn tehát *Angström* a vasnak a Napatmosphaerában való jelenlétét a *valószínűségre* fekteti, mily joggal jöhet akkor azon határozott következtetésre, hogy „a Naptestben *kétségkívül* ugyanazon anyagok vannak, mint a Földben.”

Dr. Zech „Das Spektrum“ című szakmunkájában imígy laviroz: „A Nap-spektrum megfigyelései vas-gőzöknek jelenlétét a Napatmosphaerában oly biztossággal *látssanak* nekem bizonyítani, a mint az a természettudományoknál egyáltalában elérhető; s miután *ekként egy* földi anyagnak jelenléte a Napatmosphaerában megállapítva van, *gyanítani lehet* („liegt die Vermuthung nahe“), hogy *más* földi anyagok is vannak benne.” — Továbbá más helyen: „Megfigyeléseimből *következtethetni hiszek* arra, hogy álny a Napatmosphaerában látható; de vajjon ezt a kékenyről mondhatni-e, e fölötti ítéletemet visszatartom; sulyany, réz és horgany *úgy látszik* előfordul a Napatmosphaerában.” — Az ilyen labodázás nem apodicticus bizonyítás. Tud azonban más hangon is igen jól beszélni, például midőn határozottan kimondja, mit nem látott a Napban.

„A többi fémek, ugymond, melyeket vizsgáltam, u. m. arany, ezüst, higany, timany, sárgany, czin, ólom, dár-dany, arsen, pirany és lavany, észleléseim szerint a Nap-atmosphaerában *nem láthatók.*“ — Hozzá tehetne volna még a szént, ként, büzenyt, halvanvt, jodot és kovaryt, mint a melyek a Napban szintén elő nem fordulnak. A fémdek (metalloidok) közül az egyetlen köneny az, melyet a szinképelemzés, mint a Naphoz tartozót kimutat; sem nitrogent, sem oxygent nem tartalmaz. — Azokban az égi kohókban tehát még sem párolognak mind azok az anyagok, melyek a Földön előfordulnak.

M. Honnan mondhatja ekként Flammarion: „Egység az eredetben, egység az erőben, egység az anyagban, egység a fényben, egység van az egész mindenség életében?“

X. Kivéve az agyvelőben! mint mi ketten istanusítjuk. — Flammarion egy repülő szellem, ki egy-egy hypothesisból, mikben korunk kiválóan gazdag, képes merész következtetéseket levezetni. Ilyen az is, a minek okát kérdezed. Azt mondja: „azok a testek, melyeket a vegytan egyszerűeknek nevez, valósággal nem lehetnek ilyenek. Az éleny, légeny, szén, higany, arany, ezüst, vas és a többi ily testek nem lehetnek mások, mint *ős parányok tömegeinek különféle csoportosulásai.*“ Nos, mivel már régen azt tartják, hogy a hydrogen az az anyag, mely az *ős, egészen egyszerű* anyagot leginkább megközelíti, mivel továbbá a hydrogen, a szinképelemzéssel tett észleletek szerint, *mindenütt jelen van*, így szerinte meg van az egység mindenben.

Láthatod miként lehet okoskodással mindent megfejtteni. Említém már az imént, hogy a materialisták az *ős parányok tömegeinek különféle csoportosulásai*ból éppen így magyarázzák ki a lelket. Szegény *Littrou*, nem is sejtette a szellem ily rohamos haladását, midőn egy új Newtonról álmodozott, ki az emberiség Geniusának védelme alatt fölfedezéseivel kinyilatkoztatandja a szellemi világ törvényeit, mint amaz kinyilatkoztatta az anyagi világét. Hat ezer év mult el, sohajta fel, míg amaz megjelenhetett, hogy szellőztesse a leplet, mely alá a természet a halandók előtt rejtegeti titkait, s talán más évezredekre lesz szükség ezen második sűrűbb lepel föllebbentésére! Minő gyönyört okozna neki, ha élne s láthatná, miszerint — hála a materialismus erőfeszítéseinek — egy új Newton nélkül is ily hamar elérkezett a nagyszerű revelatio, melyet ő csak évezredek multán eljövendőnek sejtett.

Azonban mit használna neki ez a gyönyör? Ki tudja nem-e csapna át azonnal mély szomorúságba, ha olvasná *Overbeck* világfejlődési rendsorát melyben az „elmállás és szétomlás“ stadiuma bizonynyal hideg zuhanyként hatna ősz fejének agyrostjaira.

(Folyt. köv.)

Erdőnevelésünk.

— Az egyházközségi és iskolai erdők ügyében. —

Irta: **K. Gyárfás.**

Az erdélyi terjedelmes egyházmegyében számos eklézsia és iskola — különösen ott, hol a tagosítás foganatba ment — saját kiszakított erdő tulajdonosa lett. Azért szükséges, hogy mindazok, kik az egyházi és iskolai vagyion kezelése és gyümölcsötzetésével vannak megbizva, bírják legalább azon elemibb ismereteket, melyek az erdők konzerválására multhatatlanul szükségesek.

Az erdei fák is olyanok, mint az ember. Meg van nekik is gyermek, ifju, férfi és agg-koruk azzal a különbséggel, hogy míg az embernél pld. a hasznos munkakerő s szorgalmas élettevékenység csak a férfi korban nyilvánul s a gyermek ifju és aggkor inkább gyöngéd ápolás után kiált: addig a fák becse a nemzetgazdaság életében különösen azon korban legszembeötőbb és értékesebb, midőn talán századok viharai is megrázkodatták lombjaikat. Igen ős erdeink — ha már volnának — azon megbecsülhetlen kincseink, melyek az emberi élet fentartásánál nemzetgazdaságunk életében akkora nagy szerepet játszanak. — Ők szolgáltatják azon megmérhetlen faanyagot, mely az építkezésnél, tüzelésnél és a kereskedelemben mint épület — tüzi — és műszer fa multhatatlanul életexistenciánkhoz van annyira csatolva, hogy bizony fa nélkül létünk egy óriási kétséget magában rejtő kérdőjelle alakulna át!

És mégis, kivévén a legújabb idöket — erdőnevelésünk ügye évszázadokon át semmi figyeletben nem részesült, hanem erdeink minden nevelés nélkül nöttek, éppen mint a cigány purdó a sátorban — gyorsan és szaporán. Akkor országos erdőmester, erdő felügyelő, erdő igazgató, pagonygyondnok — szóval minden erdészeti hivatal egy szemlyben összpontosult — és ez: maga az anyatermészet vala. Ez vala toboz gyűjtő, ez magpergető, ez magoló, ez csemetető stb. És még is csodálatraméltóan tűnik fel, hogy a régibb idöben, midőn az erdészeti tudományok még bölcsöjökben sem ringottak, szebbek és termelőképesebb s dusabbak valának erdeink, mint most. Innen van hogy pldul Csatószegeben is még mutogatják a Csató Emre Józsi házát, melynek boronái a Csik-Szent György alatt elterülő, most már kalásztermő Nagymezőn lengették volna koronájokat egykoron. Így erdeinkről is élénkelhetnők: Régi, régi dal, régi dicsőségről stb — notát.

Azonban erdeink jelenlegi pangó állapotának is — viszonyítva a jelenhez — meg van a maga oka.

Régen, igaz, több volt az erdő, de kevesebb volt az ember s így kevesebb a szükséglet is a tüzelés körül.

Régen kevesebbek és nem oly magasok voltak az építkezési igények s így kevesebb épületfa is kellett.

Régen a fának mint világkereskedelmi tárgynak igen szűk piacza volt, míg most elsörendű kereskedelmi cikkek egyikét képezi, nem is számítva azt, hogy az újabb koru gáz — és gözművek szolgáltatásban mekkora szerepet játszik a fa.

Továbbá a hadászat s a tanügy régen szintén — legalább számilag igen keskeny karimájú volt; míg ellen-

ben most csak humanisztikus, kulturális és defensív célokra minden országban oly arányban emelkedik a faszükséglet s így kívánatik fedezete is, mily mértékben fejlődik a tudomány, ipar és kereskedelem a multhoz képest.

És nagyon jellemző a tudományra, hogy midőn több ágában már régóta a virágzás bizonyos fokára eljutott: az erdészeti részt mint árva gyermeket sok időn át részvétlenségével sinylődtette. Azért az erdők legalább nálunk Magyarországon — csak az újabb időkben, kiválóbban pedig 1848—49 után kötelesek a hála bizonyos nemével adózni a Muzsa istenasszonyának, hogy végre valahára nemcsak nimfáinak és tündéreinek, hanem a tudománynak is helyet adott az erdőkben.

És ez helyén is van, mert ha annyiféle igény, szükséglet és várakozás van az erdőkhez költve: okvetlen követelmény, hogy maga a tudomány is lépjen fel erdésznek s a mult őserdőket vagy reprodukálja — vagy a jelenieket kellő fejlesztés mellett konzerválni segítsen, mert lassanként odajutunk, hogy *fásni* fogunk, de nincs mivel magunkat *fászuk*; oda jutunk, hogy építenénk, de nem lesz miből, s tenyődögák hiányában mint a legrégebb időkben összeöblösített tenyerünket használjuk budunka alias bődönke gyanánt az aratóban.

S az erdészeti tudományoknak a többi tudományokkal egy nivaura emelkedettsége óta erdeink lombjai közt is csakugyan érezhetőbb és erősebb levegőt kezdünk élvezni, mert letarolt régi erdőterületeink ismét lombosodni, hegyeink virulni kezdenek.

Ez áll különösen az államkincstár erdeinél s azon megyei erdőségeknél, melyeket szintén az államerdészet vett át.

Mig egyéb községi vagy magánerdők most is vagy egész gyámoltalan állapotban sinylődnék, vagy az ugynevezett megyei erdőségek alatt is a szervezés hibái s az erdőaltiszti személyzet járatlansága és gyenge dotáltása miatt minden szorgalmas és szakszerű munkásság mellett sem lehet erdeink jövőjét illetőleg biztatóbb reménnyel kecsegtetni magunkat.

De ezen hibákon kívül van egy sokkal nagyobb. És ez épen az emberben keresendő.

Az ember az, ki naponként érezi a fa nélkülözhetlenségét, és mégis ő az, ki az erdők egyik legnagyobb ellensége.

Nem számítva az ugynevezett facsempészést, midőn a tilalomból orzott egy fának feldöntésével száz, vagy épen ezer apró fának vagy csemetének semmisíti meg jövőjét: utaiok azon sajnálandó az életexistenciákat közelről érintő erdőségekre, melyeknek legtöbb esetben okozói gondtalan pásztorfiúk, gondtalan fatermelők, vigyázatlan eljárási pipázás, éjjeli tüzek rakása stb. körül. Oly hiába sőt bűn ez, melyet a jelen és jövő szigorú fakövetelmények érdekében kellőleg büntetéssel sujtani nem lehet; minden erdőprevarikans büntetése legfelebb csak figyelmeztetés a kár nagy voltára, melyet többé vissza nem pótolhat.

Az ily erdőkárosítások meggátolására a törvény megtette intézkedéseit; de hogy azok megszűnjenek, oda a nép részéről bizonyos mélyebb értelmi felfogás és gondolkodás kívánatik, mely meggyőzze őt arról, hogy az erdők

megkímélése ép oly életkérdés ránézve, mint akár a mindennapi kenyér vagy ruházata, mert fa nélkül se tüze, se háza, se csüre, se istállója, szóval semmije sincs, hol ömaga, családja lakjának, főzzenek, melegedjenek, s takarmányát és állatjait tartsa.

A népek ilyenmü kultiválása függ egyenesen az iskolától, melytől nem elég a növénytan bemagoltatása, hanem különösen a növény s így az erdei fák életének és fenállásának az emberi étellel való szerves összefüggéséről s így az erdőknek életünk fenntartására nagy befolyásáról s így értékéről kell a növedéket megtanítani; mert míg valaminek üdvös hatását s becsét nem ismerjük, nem leend figyelmünk és megbecsülésünk kiválasztottabb tárgya.

De az emberen kívül, ki önkárára oly nagy erdősérteket szokott elkövetni, — vannak erdcinknek egyéb ellenségei is. És ezek magából a természet kebeléből indulnak ki helyenként és évenként milliokra menő károkat is okozva.

Ilyenek először is a *szelek*. Ezek hirtelen felkavarodva neki rontanak a legvirágzóbb és dusabb erdőknek s pillanat alatt lombfosztottan vagy épen gyökéréből kitepertent, földre bukkottan hagyják maguk után azon fákat, melyek előbb oly büszkén emelkedének a hegyek oldalán.

Legtöbb esetben ily szeldöntéseknél is közvetve az ember a kár okozója. Mert ő az, ki a főttermelésben helyes eljárást nem követve, hanem itt ott a fák sűrűjét meggyérítve utat nyit a viharnak a szeldöntésekre. Mig ha rendes üzemi kezelés mellett az erdőtömöttsége nem bántat'k, akkor a viharral szemben is épen marad az erdő, épen mint a katonák tüzött falánxa, melyet mig valamelyik elesése meg nem bont — a legerősebb lovassági roham is hiába támad meg.

Tehát az erdők peadagogijája megkívánja, hogy nem kell az erdők szokásos természeti tömötségét rikkasztani, mert a gyér erdőségek, vagy épen egyedüli fák ép oly könnyűséggel támadtának meg a vihartól, mint kis ország vagy egyes ember nagyobb hatalomtól.

Az erdélyi erdőségi viszonyokról szólva, erdőségeink hatalmas ellenségei a természet kebeléből még néhány rovar is. Így:

Fenyveseinknek a *bostricus typographus* és *b. curvidens*. Ezek — szöhüséggel fordítva —: a nyomdász — és a görbefogó szü.

A fenyvesekben igen sok helyen lehet látni, hogy a fák sötét és élénk tülevelei világosodni, később sáppadozni, majd sárgulni kezdenek. A hánccs elveszti a fa minősége szerint ólom-szürke — vagy hus-színét; lassanként felkezd pattogzani, míg végre lesorvadva a törzséről, ez is megfosztva ruházata és tápláló szerveitől életvesztetten bukkik a völgybe le.

Némely erdész tudósok azt mondják, hogy mind a tipografus, mind pedig a *curvidens* csak beteges fenyőket támad meg. Ezek antipedistái az ellenkezőt is állítják. S csakugyan magam is tapasztaltam, hogy a nevezett rovarok megtámadásainak nemcsak a beteges fenyvek, sőt a legegészségesebbek is ki vannak téve. És ez csakugyan a szu rajzási természetéből is megmagyarázható; mert a rovarok, midőn rajzás van — épen mint a méhek — a ki-

rajzaskor nem nézik, hogy egészséges-e az a fa vagy nem — melyre telepsznek, hanem beteges és egészségesre természeti ösztönük szerint egyformán ülepsznek. — Erdélyben fenyőfáink, hál Istennek egyéb rovar pusztításoktól mentesek; de e szű-falás is elég csapás fenyveseinkre; mert a szu-rajzás szapora és népes s így rövid időn nagy területekre képes kiterjeszteni falánságát.

A szű-rágás tovább terjedésének egyedüli meggátlása az elszu-sodott fák vagy erdőterületnek kivágatása által lesz lehetséges.

Keményebb fáink közül rovar-falásoknak s ezen okból eredő pusztulásnak csak tölgyeseink vannak kitéve.

Egyik hatalmas ellenségük a cserebogár (*M. vulgaris*); a másik pedig: a pohok, falena bombix.

Ezek már szervezetők folyótán kényesebb természetel bírva, a tölgyesnek a legérzékenyebb s így leggyengébb — de mégis épen életelemét: leveleit támadják meg. A szegény tölgyes, mely mint egyéb más fa is, levelei által lélezkzik s veszi magába táplálékát, lassanként megfosztatva lombkoszurujától mint kopasz öreg ur kiszáradtan áll a bércek ormain, honnan majd recsegve dől a völgy patakába, hogy előbbi szárazbetegségét a vízbe fojtaná.

Mivel e rovar-pusztítások a rovar-tani ismeretek alapján előre kiszámítható időben szoktak jelentkezni, illetőleg a cserebogár meg pohok pajódjait lerakni: ezen pusztítás meggátlása céljából szükséges sertés csordákat hajtani a tölgyesekbe, melyek a tölgyesek alól nem csak a makkot fogják fel falni s tőle hizni, hanem említett rovaroknak pajódjait is. S így tölgyeseink ellenségeit is felfalva nemcsak jó szalonát kapnak, de tölgyerdőségeinknek is jó szolgálatot tesznek, megmentik a büszke tölgyet azon szegénytől, hogy míg annyi viharral szembe mert nézni és dacolni, nem fog egy parányi rovarától elesni, hanem végkimerülését akkor érendi el, mikor kora sulva alatt a végelgyengülés kimeritendi.

Az erdőnevelési tudomány erdélyi viszonyainkra vonatkozólag az előbb említett erdőpusztításokat tünteti fel, melyek közül legmegrovandóbb az ember által okozottak; mert neki nem kárt tenni, hanem épen az okozottat helyre hozni s az erdő állományát tovább fejleszteni kötelessége. És e kötelességteljesítése míg egy részt igen szép szív és léleknességgel foglalkozás, másrészt hasznos s emellett nem is nehéz.

Művelt ember olvasson el egy erdőnevelési művet és megtanulja; ismereteit közölje a legközönségesebb emberrel — és az is tudni, érteni fogja. — De legjobb mester mégis a praxis; mert itt is áll az a latin közmondás, *theoria sine praxi, sicut rota sine axi.* —

A topánfalvi pagony igen tisztelt gondnokának, Réva Lajos urnak szerencsés lévén barátságával dicsekedhetni, e révén a napokban szemlélője és tanulmányozója voltam erdő-öszerelési munkálatainak.

Nevezett erdőész ur elmondá és megmutatá, hogy a sikeres erdőnevelésnek két fajahasználtabb: a magültetés és plantalás. Mindkettő a tenyésztendő fák minősége szerint különböző methodus szerint történik.

A fenyőnél pld. kapával vajt kis mélyedésbe hintett mint egy 20-25 magnak a kivajt földdel való betakarásában áll a magültetés s így a fenyőerdő nevelés; — vagy pedig

jó televényes földbe pár soros vonalokban elhintett magból csemete tenyésztetik, melyet tavaszi időben a mák- vagy káposzta plantaláshoz hasonlóan az erdősitendő területre áttültetnek az erdőész és altisztjei vezérlete alatt dolgozó napszámosok. —

A tölgyerdő nevelésnél és ehhez hasonló makkos fáknál a *plánta ültetés* a Butlár-féle furó vas által mélyesztett üregekbe eresztett egydarabplántának beeresztése által történik, mely megerősödve majd századok mulva is hirdetendi az erdőész és szorgalmas munkás dicsőségét, míg a *magültetés* ujjal vagy fácskákkal csinált lyukakba történik.

Egyéb erdélyi erdei fáink tenyésztéséről a fent említett károkkal szemben azért nem szólok, mert igen sokan közülök buja termésűek lévén, vagy éppen nem egészen hasznosok tüzi-épület és műszerfára: minden művelés és nevelés nélkül is dúsan teremnek, részint pedig már nem akarom a szives olvasó türelmét tovább fárasztani. —

Csupán még azt jegyzem meg, hogy erdőnevelésünk ügye, mint jelen elmefuttatásom első részében is említém, oly fontos ügy, mely a mindennapi kenyéren és ruházaton kívül, sőt velök egyenlő rangulag érintvén életexistenciánkat: azt sem magán erdőtulajdonosnak, sem erkölcsi testületeknek mint birtokosoknak pangani nem szabad engedniök; mert e tévelenség által ártnak úgy magán- mint különösen a közügynek.

Végezetül még csak a következőket igtatom ide:

Mivel az erdőségek sok vizet fognak fel; tehát sok árvíz csapásától mentenek meg.

Mivel az erdőségek kilélekezései a levegőt üdeségben tartják: tehát egészségesen tartják klimatikus viszonyainkat.

Mivel a villám és viharok rendszeren a magasabb helyek vagy fák szomszédságában szeretik eljátszani borzalmas játékaikat: tehát megkímélik a lapályosabb vagy fátlan helyeken fekvő községeket elemi csapásaiktól. Már ezen legutolsó okok elegendők, hogy erdőnevelés ügyünk minél szélesebb körben felkaroltassék. De mindenesetre csak akkor leend lenetséges, ha, kik mint szakemberek erdőneveléssel foglalkoznak, ugy munkaközben mint munkán kívül is a népet az erdőnevelés fontosságára oktandják s a szükséges gyakorlati utmutatást neki szivesen megadják.

TÁRCZA.

Szobámban.

Itt ülök az asztal mellett szobámban,
Záporosó szakad kiinn a szabadban,
Suhogása lassu dalkint ringat el,
Fájó szívem alig dobog, alig ver:
Zongora hang a szomszédból rá felel...

Itt ülök az asztal mellett magámban;
De a lelkem, azt sem tudom, hogy hol van.
Mint a madár ágról-ágra barangol...
A szomszédban a zongora busan szól, —
Beteg szívről, égbeszálló sohajról.

Fellegruhát vett magára a lelkem,
Messzebb, messzebb más vidékre viz engem,
Hol mindenen nyájas mosoly, vig élet...
S a zongora hozzá ad száz új képet:
Ifju életet, mit vihar még nem tépett...

Mint menydörög, a villám mint cikázik!
Behat egész a vérem forrásáig,
S oly jól esik, hogy a szomszéd ablakból
A zongora hangja még mindegyre szól
S dalt ver a szép „rózsas-himes tavaszról“...

Rég itt ülök, s a lelkem mind messze jár,
Mint az erdőmélybe tévedt napsugár;
Minden zugot minden titkot felkutat;
Átálmodja a jövődöt, a mulat,
Mint busat ver a zongora, vagy vigat...

Künn az eső még egyre hull még suhog,
Én még mind csak itt magamban busolok;
Majd kiesordul a könnyű két pillámról...
A zongora? az is lassan végsőt szól:
Futó fényről, égből lehullt sugárról.

Pál A.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Kritikai levelek.** XIII. Már hogy velünk katholicusokkal nincsenek egészen megelégedve a „jó cselekedetek nélkül üdvözítő hit“ követői, azt régen tudjuk. A hol tehetik alkalmat is rendeznek egy kis atyafiságos gyűlölködésre. Ezt ők nem engedhetik el, mert ez a kálvinista öntudat életeleme. Ezt én ugyan már mondtam valamiféle formában; de még sem árt ezt ismételni. Ha már másképp nem gyűlölködhetnek, hát úgy iparkodnának kifogni a mások előrelátásán, hogy csak úgy átmenőben „egy kis szellemes vitát“ szeretnének rögtönözni. Csakhogy atyámfiai! nem úgy van az! Emitt minálunk köztapasztalat szerint korábban szokott benőni az emberek fejé-lá-gya. Nem kell tehát ősz haj ahhoz, hogy belássuk a jó szándékot a ti részeten! — Mert vasárnap-délutáni útféle zsenialitásokat nem szándékunk éppen tőletek tanulni; aztán a Szodász Károly és Romhányi Pál-féle híres tollharcz mázsányi gorombaságait is oly nagy respekussal ismertük meg, hogy a magunk részére bizony nem kérünk belőlük. Tudjuk pedig, hogy az ekklesia szellemi csüre, magtára, goréja vagy micsodája ezeknek gyári rak-tára. Megkíméljük tehát magunkat az ilyenektől. Ezt a józan ész s a keresztény önszeretet is parancsolja! Hanem azt már mégis csak nem tagadhatjuk meg magunktól s egyéb keresztény katholicus fel-barátunktól, hogy ne mulassunk azon szép és gyönyörűséges látvány fölött, a melyet az ekklesia hiveinek a többi „felekezetek“, népek és nemzetek hivei és fiaival való békés együttélése nyújt. — Mielőtt azonban ezt megcselekednők, csináljunk csak egy kis közbeszúrás.

Hogy fentebb egészen kiirtam a ker. kath. jelzöt, azt nem ok nélkül cselekedtem. Ismert hivalkodásuk az atyafiaknak, hogy úton-útfélen előállanak kálvinista mi-voltukkal. Azon sok exotikus ember közt, a kik a Krisztus-

imádók — Krisztustagadók és sok más különféle sütetű nép társaságában el-és megférnek a „jövő vallásának“ ak-lában, — isünerem én egyet, a kin oly nyilvánvaló volt a kálvinista önérzet, hogy még a vendéglőben, is kikérte magának, hogy őt pápista pinczér szolgálja, sőt minden fogás ételnél, minden korty italnál, azt kérdezte, hogy: „ebből a felfujtból, ebből a vagdalékból kálvinista ember ehetik-é, ebből a sörből protestans ember ihatik-é; ez a rostélyos kálvinista ökor husából való-é?“ Úgy bizony!

Hanem most térjünk a tárgyra! Ennek pedig az lé-szen rövid foglalatja, hogy az ev. ref. atyafiak nem szeretnek senkit és hogy viszont, őket sem szereti ám senki sem! vagy talán nem így van? De bizony így van!

Mert, hogy minket nem szeretnek ők, az már bizo-nyos, s azt hiszem, hogy ők sem tagadják!

Pratestánsoknak katholicusok általi üldöztetéséről Magyarországon eleget jajgatnak ugyan a kálvinista törté-netirók s engem is így tanítottak quondam ily fajta köny-vekből, csakhogy most azon meggyőződésre jutottam, hogy nem egészen úgy van ám az a dolog. Mert bizonyos prédikátor urakat s más egyéb rebelliseket halálra — gályára s börtönre ítélték, az bizonyos, valamint bizonyos az is, hogy megérdemelték, mert haza- és felségárulásban talál-tattak bünösöknek ezek a jó urak. Az, hogy éppen pro-testansak voltak, habár nem tagadjuk, hogy az efféle kri-menekre kitűnően kvalifikálhatta is őket, mégis, azt hisz-szük önmagában véne nem provokált ellenünk ily kemény ítéletet. — Aztán az önkény nemcsak ő rajtuk követett el igazságtalanságot, hanem más vallás fiaian is; valamint hogy azt is lesznek kegyesek megengedni, hogy Kabb, Ca-raffa és Comp. nem arómai szent inquisitió szerint működ-tek Magyarországon!? Protestánsok üldözése oly értelem-ben, mint a keresztények üldözése a római császárok ál-tal itt nálunk nem volt. — Ők azonban, a hol csak szerét tehették üldöztek bennünket! Hiszen mindenki tudja, a ki látott valaha historiát, hogy mily erőszakoskodásokkal járt a kálvinistaság behurczolkodása hazánkba! Fel is so-rolt egy tucattal a javából azon röpirat zseniális írója, a ki a maga idejében Timoleon (a B. J. szerint Tinoleon a csodabornyu) uramnak vastag hazudásait tönkre silányi-totta — S hogy végleges megfészkelésök után, miután már a magyar alkotmány szervezete nagy emócziók után végre valahára „bevette“ ezt a keserves emésztetű elemen-tumot: — sem szünnek ők meg bennünket üldözgetni s szorítani a hol csak lehet, annak sok egyéb itt mellőzen-dő dolog elhagyásával, elégséges bizonyossága a csikmegyei kálvinista kolónia, s a nagy öröm, hogy a „szent földre“ nagy szerényen betolakodhattak, — no meg a Prot. Közl. jüdas-képű nyájaskodásai! Hanem hát nem csak reánk agyarog-nak ők! Az egyházat vádolván kizárólagossággal, önmaguk adnak példát a legridegebb exkluzivitásban. — Még sa-ját protestans feleiket sem szivelhetik. Bizonyosság erre a prot. irodalmi társulat közülése, a hol ki akarták dobn az adhoc kieszelt „egyesülésből“ az unitáriusokat; s mivel a többség még sem dobta ki őket, hát a debreczeni super-intendenzia 800 ezer atyafia félreállt, szájába tette az újját s most duzzog. — Aztán a Prot. Közl. is egyre miért agyarog a Keresztény Magvetőre (recte : Keresztény Konkoly-hintő)? Tán bizony pusztá felebaráti szeretetből?!

Aztán tudni kell, hogy a kálvinistaság saját sütetű magyarjaiban annyira kiirtotta a magyar faj minden jó tulajdonságát, annyira kiélesítette a magyar faj minden hibáját, hogy az ilyen meggyüölteti magát mindenki által, szüntelenül veszekszik pápistával, lutheránussal, unitáriussal, egyesült és nem egyesült göröggel, zsidóval, magyarral, némettel, szásszal, tóttal, oláhkal, ráczzal, bunyevácczal, szóval ő mindig, mindenhol, mindenben, mindenkivel állandó hadi lábón áll, perben él, — *sine fine protestal!!!*

— **Vidéki levél.** Főtisztelendő Szerkesztő Ur! A gyergyói esperesi kerület papsága testületi életének, f. hó 2-ika egyik igen szép és nevezetes napja lévén: kölességemnek tartom, arról, tapintatos és szakavatott vezetése alatt virágzó kedves egyházmegyei lapunkat, a „Köz-művelődést” értesíteni. Ugyanis:

A csak alig két évtized óta fennálló s kerületünk végpontján, különböző felekezetek és nemzetiségek között kulturmissiót teljesítő topliczai egyházközségben tartottuk meg, — nevezett napon — ez évi tavaszi koronagyülésünket.

A papság és hívek szép száma, d. e. 10 órakor, a templomban öszegyülvén: ünnepélyes „Veni Sancte” és csendes mise tartott; melyek végeztével, több intelligens hívő — urak és urhölgyek — testületünket a lelkesi lakba kísérvén: ott, előre kikért engedély mellett, jelen voltak, fót. Both Ferencz közszeretben álló derék új főesperesünknek, következő szép elnöki megnyitó beszédjén is:

Főtisztelendő Kerületi Szentszék! Szeretett Paptársak! Midőn a gyergyó-kerületi lelkeskedő papság ezen koronáján, kedves körükben az elnöki széket, melyet nagy nevű elődök, de különösen közelebről elhunyt főesperesünk, csaknem egynegyen századon át oly dicsőségteljesen töltött be, — Püspök Urunk ő nagyméltóságának egyes parancsából elfoglalom: e jelenet fontossága és a körülmény, hogy esperesi hivatalom kezdetén eltemetém főesperes elődömet, meghatja elérzékenyíti lelkemet s megvagyok győződve, hogy e szomorú eset mindnyájunk szívét fájdalmasan érinti.

Családok és testületek évkönyveiben, az a leggyászosabb lap, melyre a család kedves, vagy a testület érdemes tagjának elhunytáról szóló gyászjelentés van megírva. A gyergyó kerületi papság mult hó 14-én egy gyászlapot írt be évkönyvébe, s bocsátott világgá, hogy a kerület „Nestora” főtisztelendő csik-somlyói Salamon Alajos főesperes és ditrói plebános ur a negyedik hónapra áthúzódott betegsége folytán, a halotti szenségeknél példás bugalommal történt fölvétele után, végelgyengülés következtében élte 78-ik, papsága 55-ik, ditrói plebánossága 34-ik évében munkás életét az Urban bevégezé.

A nagy részvét, mely a megboldogult meghidegült tete-meit sirba kíséré, hangosan bizonyítá, hogy az években előhaladott és érdemekben gazdag főesperes plebános, mily közszeretet és általános tiszteletben álló egyházi férfi volt.

Azonban kedves paptársak! Valamint ravatálánál és koporsójánál, úgy az életben is, mi állottunk hozzá legközelebb, mi ismertük őt legjobban, minket kötelezett le ő életében arra: hogy a halála általa okozott veszteségnek

és fájdalmas részvétnek, a temetésen való testületi megjelenésen és koporsója felett tartott jeles gyászbeszédén kívül, még koronagyülésünk sorrendjén is kifejezést adjunk.

Ebben leli magyarázatát és indokát az, hogy én első beköszöntöm alkalmával a mi kedves „Aloysi bácsink”-at még egyszer megszólaltassam azon székről, melyet ő 24 évi esperessége alatt oly dicsőséggel ült meg és oly ragyogó fényvel árasztott el.

1854-ben lépett kerületünk kedves „Aloysi bácsi”-ja Gyergyó földjére, — a szép Háromszék Imecsfalva plebániájából jöve, — és lett nemcsak Erdélymegyénk egyik jeles plebániájának birtokosa, hanem lett egyszersmind megyénk első egyházkerületének, classicus tudományossága, nemes jelleme, és paptársi szeretetben mindig áradzó szívjósága által nemcsak őszintén szerett paptársra, hanem annak legünnepeltebb, legmunkásabb tagja is.

Alig helyezkedett el új plebániáján mindjárt a főpásztori bölcsesség, a kerület jegyzői tollát kezébe adta, s később mint már főesperesi czímmel kitüntetett jeles férfit a kerület vezetésével is megbizta.

Ezen idő alatt a papság nemzedéke többször változott.

Az elhaltakat fájdalmas részvéttel temette el, az eltávozóktól érékenyen bucsuzott, az ujonnan jötteket nagyszabásu beiktató beszédek kíséretében vezette be új állomásaikba.

A koronagyülések megnyitóiiban mindig voltak az egyház fenségéből meritett nagy eszméi; melyeket az egyház dicsőségeért lángoló buzgalma oly meghatóan, tanulságosan fejtegetett a „szép koszoru”-nak nevezett paptársak koronáján; s voltak érzelmeltjes szívjóságát egészen visszatükröző üdvözlései, melyekkel az egybegyült tagokat üdvözölte.

Drága gyöngyök lesznek még az utókor előtt is azon szentirási és classicus idézetekkel fűszerezett, nagy mügonddal Ciceró nyelvén írt üdvözlő levelei, melyeket jeles alkalmakkor, felsőbb helyre, a kerületi papság és hívek nevében, időnként felterjesztett, s melyeket a közgyűlés jegyzőkönyvébe iktatva megőrzött.

Legyen azért elhunyt kedves főesperes atyánknak emléke áldott, és az nemcsak szívünkben, hanem jegyzőkönyveinkben is megörökítve.

És ezzel áttérek egy más változásra, mely egyházkerületünkben történt, s mely az ellöbbinek mintegy következménye, és mely az én személyemet érte. Ugyanis:

Püspök Urunk ő nagyméltósága, a kerület főesperesi hivatalát f. é. Marcius 1-én 631 sz. alatt kelt magas elhatározásával, kegyeskedett csekélységemre bizni; e minőségben, két hónap alatt, többször volt szerencsém írásban és személyesen is kedves paptársaimmal érintkezni. Azonban állásom egyik fontos kötelességét ma teljesítem először, midőn kedves paptársaimat koronagyülésre összehívni bátorzkodtam. „Officium Archidiaconorum” a Concilium Colocense — in congregationum districtualium convocacione et directione consignavit.

Engedjék meg azért kedves paptársak: hogy ez alkalommal, midőn mint a gyergyói egyházkerület fejének,

Tegelőször van szerencsém az egyházkerületi tanácskozmányt megnyitni és vezetni; röviden megjelölhessem az irányt, melyben haladni ohajtok, s felmutathassam a zászlót, melynek jelszava: hivatalos kötelességeink teljesítésében egész működésünk indokát és célját kell hogy képezzék.

A mi zászlónk nem lehet más, mint az, melyet XIII. Leo szentséges atyánk, a 19-ik század e csodaférfia akkora tapintat és bölcseséggel lobogtat a Vatikán magaslátán, hogy a föld minden uralkodói, népei és nemzetei indítatva érezzék magukat 50 éves áldozári ünnepélye alkalmából óriási s még most is egymást érő hullámválási folyamatban levő zarándoklatokba verődve, gazdag ajándékokkal terhelt hódoló mély tiszteletüket megvinni, a zászló által képviselt nagy elveknek; mely zarándokok közt Szent-István birodalmának kath. népei is, — mi önzéletes büszkeséggel tölt el — három zarándoklatban vettek részt.

E zászló felirata, jelszava: „Gloria Dei et salus animarum tam nostrarum, quam fidelium Curae nostrae concreditarum;“ ez a mi zászlónk is.

Hisz a gyergyói egyházkerület tagjai is, egy kised, de biztos csapattját képezik ama nagy csatarendnek, mely az egyház bástyáinak védelemére van rendelve, a fővezér vezérlete alatt.

Ez irányban, e zászló alatt és e jelszóval lépek azon pályára, melyet új hivatalom számomra kijelölt és én hiszem, biztosan reményelem, hogy kerületünk derék papsága engem e téren követni, ha lankadok, segíteni fog.

Összetartó, összevágó munkásságunknak Isten segítségével meglesz az az eredménye, hogy kerületünknek az ösöktől átvett jóhírnevét úgy, vagy még gyarapodva adhatjuk át utódainknak.

Az esperesi hivatal, az egyházmegyei hatóság és a kerület plebánia hivatalai közt mintegy közép helyet foglalván el, közvetítő hatóságot képez. E viszonyból kifolyó kötelességemet akkor vélem teljesíthetni, ha azt csekélységemet magas bizalmával megtisztelt Főpásztorom iránt hűséggel, — és a közvetítő hatóság alatt álló lelkesítársaim iránt, — hogy testvéri támogatásukat részemre biztosítsam, őszinte, nyílt paptársi szeretettel viselhetem.

E diszes elnöki székbe kevés tudományt, de nagy jóakaratot hoztam. Elhoztam mint „primus inter pares“ a paptársi szeretetet, a minden utógondolat nélküli teljes bizalmat és őszinte barátságot, melyek lelkemnek egész életemen át gondosan ápolt és féltékenyen őrzött kincsei voltak.

Hő ohajtásom: hogy bennünket az őszinte szeretet, paptársi bizalom fűzzön össze, mind a hivatalos téren, mind magán életünkben.

És most „paulo majora canamus.“ Örvedetes események előestéjén állunk. Kegyes főpásztorunk atyai látogatásának utitervét kihirdeték s nagy örömmel töltte el lelkünket látván, hogy ő Nagyméltósága ez évben az erdélyi katholicismus klasszikus földjét, a belső Székelyföldnek Felcsik és Gyergyó esperesi kerületek plebániáit

és iskoláit szándékozik atyai látogatásával megörvendtetni.

Tehát nekünk is szerencsénk lesz az atya jelen létének örvendhetni; a püspök fölszentelt kezeit hitünk örömeivel és szeretetünk boldogságával csókolhatni, és püspök látogatási diadal útján körében és oldala mellett lehetni.

Legyen a kegyes Főpásztor a gyergyói kerület koronája által a fiui hódolat, a gyermeki szeretet kegyeletes érzelmeivel a legmelegebben üdvözölve; s midőn lelkünk áhíthatával buzgón imádkozunk a jó Istenhez: — „ut tribut ei iter prosperum et tempus tranquillum“ — a lelkesület magasztosult hangján mondjuk: Hozza Isten, áldja Isten, védje Isten és vezérleje Isten apostoli körútja áldásthöz pályáján szerencsésen és buldogol!

Veni sancte Spi.itus
Et emitte coelitus
Lucis tuae radium!
Sine tuó numine
Nihil est in homine?

Midőn a Szentlélek Isten kegyelmét kérem tanácskozásunkra, hogy az rendben, csendben és szeretetben folyon le; midőn lelkem melegéből fakadt meleg üdvözléssel üdvözölöm azon derék egyházközségeket, melynek kebelében a gyergyói egyházkerület papsága ma először tartja szentszéki gyűlést; midőn a tanácskozásra összegyűlt paptársaimat szívből köszöntöm: tanácskozásunkat ezennel Isten nevében megnyitom.

Ezen lendületes, eszme és érzelemű szép beszédet a hallgatóság lelkesen megéljenezvén s vendégeink eltávoztán: annak jegyzőkönyvünkben való megörökítése elhatározott.

Ezek után, meghívónk nyolcz pontból álló egyházi és iskolai ügyeinket tárgyaló sorozata, testvéri egyetértéssel, letárgyalvatván: indítványoztatott, hogy miután ezen egyházközségben először tartók koronagyűlésünket, s miután az itteni értelmiség ezen lelkesi állomás létesítésében és fentartartásában, az első keresztyenyekre emlékeztető annyi áldozatkészséget tanusított, a papság elismerésének és igaz tiszteletének az által is adjon kifejezést, hogy a nagylelkű Urmanczy és Jakoby családokat, valamint a derék községi jegyzőt Karácsony Gerőt és a község érdemes bíróját testületileg látogatná meg.

Az indítvány közakarattal elfogadtatván és teljesítetvén: a lelkesi lakban Nt. Zonda Vincze vendégszerető asztalánál ebédeltünk, hol az egyházközség főbb emberei is jelen voltak.

Isten éltesse a derék topliczai híveket, hogy miként az ő Maros utat tört magának az ellenálló sziklák tömbjein: vallásosságuk és hazafiságukkal úgy törjenek utat a valódi keresztyen közművelődésnek!!

Vagyok a Főisztelendő Szerkesztő Úrnak,
Gyergyó Szentmiklóson 1888 Május 25 én

hű elvtársa és testvére:

Ferenczi Károly
esperesköri jegyző.

Irodalom.

— Megjelent és beküldetett: a) **A legszentebb Rózsafüzér királynéja.** Havi folyóirat a Mária-tisztelet, különösen pedig a Rózsafüzér-egylet és örökös Rózsafüzér terjesztésére és apolására VI. füzet. Szerkeszti P. Angelikus. Budapest, Szent-István műintézet. A folyóirat egész évi ára 1 frt. vagy 5 int. elvállalása.

— b) **Borromaeus.** Kath. hitkönyvtári havi folyóirat. II. évf. VII. füzet. Szerkeszti Horváth Lajos, győr ujjvári plebános. Előfizetési ár: Egész évre 4 frt. félévre 2 frt. negyedévre 1 frt.

— c) **Katholikus Hitoktatás.** Havi folyóirat a hitoktatás elméleti és gyakorlati művelésére. III. évf. 5. sz. Szerkeszti Fonyó Pál. Előfizetési díj egész évre 3 frt. fél-évre 1 frt 50 kr.

— d) **Magyar Sion.** Egyházirodalmi folyóirat. II. évf. áprilisi füzet. Szerkeszti a papneveldei tanárok Esztergomban.

— e) **A katolikus egyház történelme** különös tekintettel Magyarországra. A középiskolák felsőbb osztálya számára. A főtiszteletű csanadegyházmegyei hatóság jóváhagyásával kiadják Makra Imre és Rózsa József, lelkészek. Temesvárott. 1888. 8° 179 l.

— f) **Szászorszápek,** az egyházköltészet mezejéről. Összeválogatta és koszorúba fűzte Babik József. Miskolc 1888. 16-rét 470 l. Ara 1 frt 40 kr. vagy a megfelelő számú intentio. Ajárljuk t. olvasóink becses figyelmébe e jeles költemény-koszorút.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Csődvizsgálat.** Az erdélyi püspöki megye papnövendékei közé felvétetni kívánó ifjakkal a nyilvános pályázati vizsgálat a püspöki székvárosban Kfehérvártt folyó 1888. évi július hó 4-ik napján fog megtartatni.

— **Szép professio fidei napjainkban** a főváros tanácsának üdvözlő irata *Cselka* Nándor prépost, esperes, óbudai plebános ö nsgához, ennek 30 éves jubileuma alkalmából, melyben többek között ezeket olvassuk: „A vallásnak nemcsak az egyén, nemcsak a család, hanem az államok s az egész emberiség életében kimagasló szerep jutott osztályrészül. A hit a forrása az élet nehéz küzdelmei közt az erőnek és kitartásnak, a szenvedések, a nélkülözések közt a békesseges türesek; a csalódások közt a megnyugvásnak; a fájdalmak közt az enyhülésnek és vigasztalásnak s az örömek közepette az igaz boldogságnak! A hit az élet varázsa; a hit nélkül a lét csak rideg tengődés! A hit a rugója minden nemesebb törekvésnek, a legbiztosabb alapja az emberiség ma szasztos céljai felé való haladásnak. A hit kutfeje az erkölcsnek, az erkölcs a talpköve az állami életnek. Mert örök igazság koszorú költönknek a szív melegével s a meggyőződés erejével megirt azon intelme, hogy „minden ország támasza talpköve a tiszta erkölcs, mely ha kivész, Róma ledől s rabigába görnyed!” — Valóban gyönyörű nyilatkozat; méltó a megörökítésre! —

— **Oláhláposbányáról írják lapunknak:** Május 21-én a helybeli tanítói kar egy létesítendő „ifjusá-

gi könyvtár“ javára az iskolás gyermekekkel a „Kevély (Marczipán) herczegnő“ című gyermek szindarabot adatta elő. A szereplők mind egytől-egyig jól megálták helyüket. Igen practikusok voltak a felvonások közé beosztott szavatali előadások! Itt is nevezett iskolás gyermekek működtek, még pedig mindannyian kitünően. E szép eredmény fölött kétségkívül a legfőbb érdem a rendező tanítói kart illeti. Legelső sorban is tkt. Ketney Anna tanítónő kisasszonyt illeti az érdem, ki az eszménekmegpendítője, a szerepek fáradhatlan begyakoroltatója volt, és tkt. Balogh Lajos tanító urat, ki szintén nagy buzgalommal vezette a próba előadásokat, s intézkedett a dekorációról. Begyűlt 30 frt miből a csekély kiadási költség fedezetvé, szép kis összeg lesz alapja a már régóta várt „ifjusági könyvtár“nak. Egy jelenvolt.

— **Gyászhir.** Mély imádatlall leborulva a kiküthathatlan gondviselés rendelkezése előtt, fájdalmas szívvél tudatjuk, hogy a hű térij, édes atya, jó após és gondos nagyatyja *Joseffi József*, sz. kir. Erzsébet város nyugalmazott polgármestere életének 71-ik, boldog házassága 44 ik évében, a halotti szentségek buzgó fölvétele után szeliden és Isten akaratján megnyugodva, jobblétre szenderült. Egy fél századot, valódi hazafiai áldozattal átélt munkás egyén, a közügynek hivatott apostola hunyt el, kit egyház és iskola szintén méltán megkönyez. Erzsébetváros, 1888 május 24. Özv. Joseffi Józsefné, szül. Csiki Teréz, mint neje. Zakariás Ferenczné; Joseffi Maria, ugmaga, mint férje s gyermekei nevében, Joseffi Imre, brassói áldozár-tanár. Aldás és béke hamvaira!

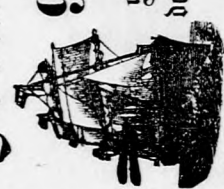
— **Eladó orgona.** Egy kitünő hat változatu uj orgona jutányos árban kapható Hörbiger Vilmos orgona készítő urnál, Nagy-Szeben, Erzsébet-utca 41 sz.

— **Pályázat.** A türi r. k. kántortanítói állomásra pályázat nyitattik.

Járandóságai: 1. Az iskola épületben két szoba pinczével, sütökemence, nyári konyha, kamra. Egy köistűő, mellette kis szin. Félhold veteményes kert. 2. Hét hold 200 négyszögöl szántó, hat hold 1194 négyszögöl kaszáló ez utóbbiból 4 hold s fél a legelőből lévén kiszakítva megkaszálás esetén a közlegelőre marhát kihajtani nem lehet. Szántó és kaszálónak javadalmas általfizetendő évi adója 18 frt. 3. Az elemi iskolai alaphól havonként kivehető összesen 63 frt. 4. a Hene-féle alaphól évnegyedenként kivehető összesen 25 frt. 20 kr. 5. A Püspök uradalmi pénztárból évnegyedenként kivehető összesen 31 frt. 80 kr. 6. a Haynald alaphól télelvi részletben összesen 48 frt. 56 kr. 7. a megyei segélyalaphól félévénként kivehető összesen 30 frt. Kötelesség még az egyházi jelen nem létekor a sekrestyében segédkezni és a templomot tisztán tartani. Pályázók felhivatnak, hogy kántortanítói oklevél s eddigi szolgálataikról okmányokkal felszerelt kérésöket legkésőbb július 1-ig alulírt lelkészi hivatalhoz adják be, személyes megjelenés előnyt nyújthat Türben, 1888 május 24-én Gál Miklós r. k. lelkész.

Wien, IV. Bez., Goldegg-Gasse No. 15.

Bremen in 9 Tagen mit Schnell-Dampfern nach Amerika. Expedition nach Australien. Nähere Auskunft: durch F. Missler, General-Schiffs-Veredlent.

Bremen, Bannhoisrassé No. 30.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PAL ISTVAN, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a püsp. lyc. nyomdában Gyulafehérvártt.